

Mülkiye Tarihinden Bir Yaprak: Tevzi-i Mükafat Cetvelleri*

M.Murat Baskıcı**

I. Giriş

Osmanlı İmparatorluğu'nun yönetici kadrosu XVII. yüzyıldan itibaren çeşitli reform önerileri ve girişimleriyle, "Batı" karşısında gerilemekte ya da aciz durumlara düşmekte olduğunu düşündükleri devleti yeniden organize ederek sağlığına kavuşturma peşinde idi. Bu çabalar ancak XIX. yüzyılda Tanzimat Fermanı ile başlayan dönemde kalıcı sonuçlar verdi; devletin yönetim organizasyonu Batı Avrupalı bir devletin yönetim şemasına benzer şekilde örgütlendi. Yeni sistemde çok sayıda nâzırlık vardı ve mahallî idareler de önem kazanıyordu. Böylece yeni "sisteme" uygun yeni "bürokratlar" yetiştirme ihtiyacı ortaya çıktı. Osmanlı İmparatorluğu bir parçası olmaya niyetlendiği yeni dünya sistemine katılabilmek için mâlî, askerî, adli, idarî reformlara girişmiş ve yeni kurulmakta olan devlet teşkilatında (Nizâmât-ı Tanzimat-ı Hayriyye) istihdam edilecek yöneticileri/devlet görevlilerini yetiştirmeye niyetlenmişti. Bu düşünce ve ihtiyaçla birlikte eğitim sisteminde de reformlar yapıldı. 31 Kânunusâni 1274'te (12 Şubat 1859) Maarif Nezâreti'ne bağlı olarak Mekteb-i Mülkiyye açıldı.

Okulun görevi kuruluşundan itibaren belirgin bir şekilde tanımlanmıştı. Mektebin 6 Aralık 1858 (29 Rebiyülahir 1275) tarihli ilk nizamnâmesinin birinci

* Dipnotlarında açıklanan kavramlar için Ferit Devellioğlu'nun Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat (Aydın Kitabevi, Ankara, 2000, 17. baskı) adlı eseri kullanılmıştır.

** Doç. Dr., A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi

maddesine göre “Mekteb-i mezbûr umûr-u mülkiye memuriyetlerinde istihdama ehil memurlar yetiştirilmek maksad-ı âlisine mebnî tanzim ve teşkil” olunmuştu. 22 Şubat 1877 (8 Safer 1294) tarihli bir diğer nizamnâmeye göre “Mektep, her sınıf mülkiye memuru yetiştirecek bir yüksek tahsil müessesesi” idi (madde 1). Mezunlar, kaza kaymakamlıklarına, Hükümet Merkezindeki kalemlerle vilâyetlerdeki kalemler reisliklerine, Şûrâ’yı Devlet mülâzımlıklarına, sefâret kâtipliklerine ve şehbenderliklere tâyin edilebileceklerdi (madde 11). Mezunların, ihzar edecekleri kaza kaymakamlıkları valiliklere, sefâret kâtiplikleri sefirliklere, kalem reislikleri nezâret müsteşarlıklarına, Şûrâ’yı Devlet mülâzımlığı âzâlığına, Divân-ı Muhâsebat kâtiplikleri aynı yer reisliklerine ve bütün bu memuriyetlerin hepsi de Meclis-i Ayân âzâlığına çıkma imkânını verecek, hakkı ihlâl edilen mezunlar bu hususta idâri dava açabilecekti (madde 12). 5 Ocak 1892 (4 Cemaziyelahir 1309) tarihli nizamnâmeye göre de “Mekteb-i Mülkiyye mekâtib-i âliyeden olup... himâye-i şâhâneleri tahtında” [padişahın himayesi altında] idi ve “hidemât-ı mülkiyyeye [ülke hizmetine] memur yetiştirmek üzere teşkil ve tesis edilmiş”ti.¹

İlk Mülkiye Mektebi iki yıllık orta dereceli ve memur yetiştirmek üzere kurulmuş bir meslek okulu niteliğindedir. Okula özel bir önem vererek onu bir yüksek okul haline getiren II. Abdülhamid oldu. 1876’da Meclis-i Mebusan’ı açış konuşmasında “mevcut Mülkiye Mektebini Hazine-i Hassa’mdan tahsisat ayırarak daha faydalı bir şekle ifrağ [dönüştürmek] için tevsî edeceğim [genişleteceğim]; burasını âli bir mektep haline getireceğim” demesi okulu “himayesine” aldığını gösteriyordu.²

1 Ali Çankaya, Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (I. Cilt Tarihçe), Örnek Matbaası, Ankara, 1954, s.16; Düstur, Cüz-i Rabi’, İstanbul 1296, s.478; Düstur, Birinci Tertib Cild 6, Ankara, 1939, s.1145.

2 a.g.k., s.23. Mülkiye’nin kuruluş yıldönümü olarak 4 Aralık tarihinin kutlanması, mektebin 1877’de geliştirilerek 5 yıllık eğitim veren bir tür “yüksek” okul hüviyetini kazanmasının, yani bir yerde “yeniden” kuruluşunun neticesidir. Mülkiye’nin kuruluş yıldönümünü kutlama geleneği 1908’den itibaren oluşturulmuş ve “yüksek okul” haline getirildiği tarih esas alınmıştır. Ancak mektebin kuruluş/ açılış tarihi konusunda başlangıçta “küçük” bir yanlışlık yapılmış olduğu anlaşılmaktadır. Buna göre okulun yüksek okul müessesesi olarak eğitime başlayış tarihi olan Rumi 19 Teşrinisani 1293 tarihi, Hicri 25 Zilkade 1294’e ve Miladi 1 Aralık 1877’ye karşılık gelmektedir. 4 Aralık 1968’de yaptığı konuşmasında dönemin Dekanı Prof. Dr. İlhan Unat bu durumu şöyle izah etmiştir: “...mektebin açılış yıldönümlerinin kutlanması geleneği kurulurken gerçek açılış tarihinin değil de, olayı nakleden iki gün sonraki Takvim-i Vekayi nüshasının yayınlandığı tarihin esas tutulduğu, miladi takvimin kabulünden sonra yapılan yeni bir yanlışlıkla esasen doğru olmayan [Takvim-i Vekayi nüshasının tarihi olan] 21 Teşrinisani’ye 12 gün yerine 13 gün ilave edildiği ve [sonuçta 1 Aralık’tan] 3 gün farkla 4 Aralık tarihine varıldığı bazı araştırmacıların çabaları sonunda kesinlikle ortaya çıkmıştır...” AÜSBFD, Cilt 23, No:4, Aralık 1968, s.1. Mekteb-i Mülkiye Mezunları İttihat ve Teavün Cem’iyeti tarafından çıkarılan “Mülkiye” Mecmuasının ilk sayısında okulun açılış tarihi 21 Teşrinisani 1293 [3 Aralık 1877] olarak verilmiştir. Mülkiye, 1 Şubat 1324 [14 Şubat 1909], Sayı 1, s.4. Kuruluş yıldönümü kutlamalarının yeni başladığı bu dönemde yapılan bu yanlışlık Unat’ın konuşmasında bahsettiği yanlışlık olabilir.

Abdülhamit devri okul nizamnamelerine göre “Mekteb-i Mülkiyye-i Şâhane” 3 yılı idadî, 2 yılı âlî olmak üzere 5 sene eğitim verecekti. Okulda eğitim iki kısma ayrılmıştı: bir kısım öğrenci birinci sınıftan başlayarak 5. sene sonunda, bir kısmı ise “Mekteb-i Sultânî” (Galatasaray) mezunlarından seçilmek üzere 4. sınıftan yüksek okul eğitimine başlayarak 2. sene sonunda mezun olacak ve “şâhâdetname” alacaklardı. Abdülhamid dönemin önde gelen aydınları ve düşünürlerinin okulun eğitim kadrosunda yer almasını da istemiş, okulun müdürlüğüne Abdurrahman Şeref Bey’i getirmiş, okutmanlar arasına Sakızlı Ohannes, Recaizâde Ekrem ve Mizancı Murat gibi isimleri katmıştı.³ Ayrıca üst sınıflarda okutulan bazı dersler için Avrupa’dan profesörler getirilmesine dair bir irade de çıkarmıştı.⁴

II. Abdülhamid döneminde bir yüksek okul niteliğine bürünen Mekteb-i Mülkiyye-i Şâhane’de 1879’dan itibaren “diploma ve mükâfat tevzi’ merasimleri” düzenlenmeye başlanmış, bu törenler 1914’e kadar devam etmiştir.⁵ 1895-1896 (1311-1312) tarihli Tevzi-i Mükâfat cetvelinde yer alan “19. defa” ibaresine göre 1877’de 5 yıllık hale getirilen okulda ilk defa o yıl mükâfat tevzi’ yapılmış demektir. Okulun iki yıllık “âlî” kısmından ilk mezunlar 1879’da verildiğine göre ilk diploma töreni de 1879’da gerçekleştirilmiş olmalıdır.⁶

“O gün genç mezunlar ana ve babalarıyla muallimlerinin ve devrin en yüksek ricâlinin huzurunda 5 yıllık çalışmalarının mükâfatını derecelerine göre görürler; mürebbileri tarafından, yurda hizmet ederken takip edecekleri hareket tarzı son defa olarak hatırlatılır, kendileri teşvik edilir, bu suretle hayat savaşına adım atarken manevi silahlarla teçhiz edilmeleri sağlanırdı.”⁷

“Her senenin sonlarına ve Mektebin açılacağına doğru yapılan Tevzi-i Mükâfat merasimi hakikaten zikre değer ve hatıralarım arasında yer eden muhteşem bir tören idi. Mektep Bahçesinin, eski binanın duvarı üzerinde hazırlanan cebhe nazara çarpardı. Bu cebhenin orta yerine (Hünkâr Arması) konulmuş olurdu. İki tarafına altun yıldızla yazılmış ve yıldızlı çerçeveler içine alınmış iki levha asılırdı. Bunların birinde: *Şeref-ül bil-edeb lâ-binneseb = Şeref, neseple değil, edepledir* ve diğerinde de *Rütbet-ül ilme el-errütbe = İlmin rütbesi derece üzerindedir* yazılı

3 Ancak özellikle 1891 sonrasında okulda “istibdat” karşıtı olan, hürriyet fikirleri aşılamaaya çalışan hocaların tasfiyesi, kurulduğu günden itibaren konularında devrin en ehil, en tanınmış isimlere görev vermeye çalışan okulun eğitim kadrosunun zayıflamasına yol açmıştı.

4 Bu husus hayata geçirilememiş görünmektedir.

5 Mülkiyye’nin “müstakil” mezuniyet ve diploma töreni geleneği yeniden ancak 2002 yılında Siyasal Bilgiler Fakültesi’nde düzenlenen tören ile canlanmış ve devam etmektedir.

6 Ali Çankaya’nın 23 Ağustos 1882’de 5. defa mükâfat, 3. defa diploma dağıtım töreni yapıldığını belirtmesi bu hususu desteklemektedir. Çankaya, I. Cilt, s.50.

7 Çankaya, I. Cilt, s.49. 1877-1892 döneminde mektep 3 yılı idadî, 2 yılı âlî kısım olmak üzere 5 yıl idi.

idi. Her sınıfın 1., 2., 3., 4.lerine ve aynı derecede şâhâdetname alanlarına münkâr – Padişah- tarafından altın saat ve bu kabilden kıymetli hediyeler gönderilmiş olurdu. Bunları Mabeyn Başkâtibi ve diğer Mabeynciler getirirlerdi. Sadrâzam ve bütün nâzırlar ve diğer yüksek memurlar cebhenin önünde sıralanmış koltuklara otururlar; bu cebheye karşı dizilmiş bulunan sıra ve sandalyalar da talebe velilerine tahsis edilirdi. Bahçe, yanındaki Sultan Mahmud Türbesinin geniş bahçesinden takriben 50 metrelik kafesle ayrılmış olurdu. Kafesin arkasındaki sıralarda da hanımlar otururlardı. Teseddürden dolayı böylece ayrılmış olurdu. Mektepte bulunduğum zaman umum sınıfların talebe toplamı 1000 kadar vardı. Bunların kadın, erkek ve her cinsten ebeveynleri ve akrabaları 1000 den fazla olarak hazır bulunurlardı. Askeri Müzika, merasime (Hamidî Marşı) ile başlar, herkes kıyam ederdi [ayağa kalkardı]. Şâhâdetnameler ve her sınıfın mükâfatları Müdür tarafından sahiplerine verildikten sonra müzika müntehat (?) parçalar çalar, nutuklar söylenirdi. Vükelâ'ya ve misafirlere dondurmalar, şerbetler dağıtıldı. Bu tören 2-3 saat devam eder, tevzi-i mükâfat münâsebetile bir de cedvel basılmış, içinde mükâfat alanların isimleri yazılmış olurdu ki bu cedvel teksir edilerek misafirlere dağıtıldı.”⁸

Bu törenlerin birer kanıtı olan *tevzi-i mükâfat cetvellerinden* ikisi halen Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde Dekanlık katında küçük bir “Mülkiye Müzesi” niteliğindeki teşhir raflarında, dört tanesi de fakülte kütüphanesinde bulunmaktadır. Bu belgeler Mülkiye tarihine ilişkin bazı hususların aydınlatılmasında oldukça önemli kaynaklardır.

II. Cetvellerin Anlattıkları

Elinizdeki yazının ana kaynağını oluşturan mükâfat cetvellerinin künyeleri şöyledir:

1) *Mekteb-i Mülkiyye-i Şâhane tevzi-i mükâfat cetveli*, sene-i dersiyeye 1311-1312 [1895-1896], (Mekteb-i Mülkiyye-i Şâhane destgâhında tab olunmuştur,

8 1888 mezunu Kirkor Kômürçiyân'ın anılarından. Çankaya, I. Cilt, s.357-8. “Hakikaten o [tevzi-i mükâfat merasimi] bir resime-yi vâlâ [yüksek bir tören] idi. Mektebin bahçesinde Sultan Mahmud türbesine bakan cihette açık çadırlar kurulur, ipler gerilirdi, sıralar dizilirdi. Cepheye ‘Rütbet-ül ilim âlel merteb’ diye büyük bir levha talik olunurdu. Vükeladan, erkân-ı devletten bir çoğu, kâbirler koltuklara otururlardı. Zat-ı Şâhane, Başkatip Süreyya Paşayı hedaya-ı mahsuse ile gönderirdi. Hedaya ki altın saatlerden mürekkep idi. Alelâla [aliyyüla'lâ] şâhadetname alanlara verilirdi. Ortaya bir masa konulurdu. Önce müdür Abdurrahman Bey ayağa kalkarak baştan başa medayih-i seniye ile malâmal bir nutk-u belîğ, o zamana göre bir nutk-ı belîğ, okurdu. Birinci olarak şâhadetname alan efendi... Müdüre cevap verirdi. O da zat-ı Şâhaneye bol bol dua ederdi. Sonra Müdür-ü sani Recai Bey, ilk önce şâhadetname alanların esamisini birer birer gümrâh [gür] bir sesle kıraat ederdi. İsmi okunan her efendi talebeye tahsis olunan yerden tâ o heyetin bulunduğu mahale kadar gider, o zevat-ı kerama arz-ı selam eder, Müdür Beyden mükâfatını alırdı.” Ali Kemal, Ömrüm (Yay. hazırlayan: Zeki Kuneralp), İstanbul: İsis Yayıncılık, 1985, s.37.

1314 [1898]). (Kitapçığın iç sayfasında “ondokuzuncu defa” ibaresi mevcuttur). [Bundan sonra MMTMC 1311-1312 (1895-1896)].

2) *Mekteb-i Mülkiyye-i Şâhane tevzi-i mükâfat cetveli*, sene-i dersiyye 1316-1317 [1900-1901], (matbaa-i amire, 1317 [1901]) (Kitapçığın iç sayfasında “yirmidördüncü defa” ibaresi mevcuttur). [Bundan sonra MMTMC 1316-1317 (1900-1901)].

Cetvellerin Mülkiye tarihine katkıları genel olarak dört başlık altında toplanabilir.

1) İlgili Yıllarda Okulun Eğitim Süresi ve Sınıfları

1895-1896 yılı mükâfat cetvelinin incelenmesinden, okulun o sırada (dört yılı idâdî, üç yılı âlî olmak üzere) yedi yıllık bir eğitim verdiği anlaşılmaktadır. Bu değişiklik mektebin 1878 tarihli nizamnamesinin fesh edilmesi ve 1891 tarihli yeni bir nizamname kabulü neticesinde ortaya çıkmış, âlî ve idadî kısımlara birer sene ilavesiyle eğitim süresi yedi yıla çıkarılmıştır.⁹ 1900-1901 yılı mükâfat cetvelinde ise sadece üç yıllık âlî kısım sınıfları sayılmaktadır. Bunun sebebi mektebin idadî kısmının 1900 yılında lağvedilmiş olmasıdır.¹⁰ Cetvel ayrıca bir “sınıf-ı mahsus”dan bahsetmektedir ki bu sınıf “aşiret mektebi şâkirdanından (öğrencilerinden)” oluşmaktadır.¹¹

2) İlgili Yıllarda Okulun Ders Programları

Cetvellerden ilgili yılın okul ders programlarını öğrenmek mümkündür. Abdülhamid devrine ait bu programlar küçük değişiklikler ile 1908’e kadar devam etmiştir.

1895-1896 yılı cetveline göre okulun ders programı şöyledir:¹²

Yedinci sene (âlî kısım): İlm-i Kelâm ve Tefsîr ve Hadîs, Mecelle-i Ahkâm-ı Adliyye, İlm-i Ahlâk, Fenn-i Servet, Usûl-ü İdare-i Mülkiyye, Usûl-ü Maliye,

9 Çankaya, I. Cilt, s.57.

10 Bu lağvın sebebi 1899’a doğru hemen hemen bütün vilayet ve livâlarda idâdiler açılmış bulunması ve buralardan Mülkiye’ye yetecek miktarda mezun verilir hale gelinmesi olarak ifade edilmektedir. Öncesinde ise Mülkiye’yi besleyecek (lise derecesinde) idâdiler bulunmuyordu. Dönemin askeri yüksek okulları idâdî öğrencilerini kendileri yetiştirdiklerinden Mülkiye için de aynı yol izlenmiş ve 1877’de okulun idâdî kısmı açılmıştı. Çankaya, I. Cilt, s.66. Böylece okul bünyesinde 23 yıllık bir idâdî eğitimi de gerçekleştirilmiş bulunmaktadır.

11 MMTMC 1316-1317 [1900-1901], s.14. Aşiret Mektebi ve sınıf-ı mahsus hakkında bilgi ileri sayfalaradadır.

12 MMTMC 1311-1312 [1895-1896] s.4-11; 13-22.

Ahkâm-ı Evkaf, Hukuk-u Düvel, Usûl-ü Muhakemât-ı Hukukîyye, Usûl-ü Muhakemât-ı Cezâiyye, Kitâbet-i Resmîyye, Târih-i Osmani, Nizâmât-ı Zaptiyye, Fransızca, El sine-i Erbaa (Arapça, Rumca, Bulgarca, Ermenice).

Altıncı sene (âlî kısım): İlm-i Kelâm ve Tefsîr ve Hadîs, İlm-i Fıkh, Mecelle-i Ahkâm-ı Adliyye, İlm-i Ahlâk, Fenn-i Servet, Usûl-ü İdare-i Mülkiyye, Usûl-ü Maliye, Hukuk-u Düvel, Hukuk-u Ticaret, Hukuk-u Cezâ, Târih-i Osmani, Kitâbet-i Resmîyye, Fransızca, El sine-i Erbaa (Arapça, Rumca, Bulgarca, Ermenice).

Beşinci sene (âlî kısım): İlm-i Kelâm ve Tefsîr ve Hadîs, İlm-i Fıkh, Mecelle-i Ahkâm-ı Adliyye, Fenn-i Servet, Usûl-ü İdare-i Mülkiyye, Usûl-ü Maliye, Arazi Kanunu, İlm-i Hukuk, Târih-i Osmani, Kitâbet-i Resmîyye, Coğrafya-i Sınâi ve Ticârî ve İstatistik, Fransızca, El sine-i Erbaa (Arapça, Rumca, Bulgarca, Ermenice).

Dördüncü sene (idâdî kısım): Ulûm-u Diniyye, İlm-i Ahlâk, Kitâbet-i Resmîyye, Usûl-ü Tercüme, Fransızca, Târih-i Umûmî, Hıfzıssıhha, Kozmografya, Tersimât-ı Riyâziyye, Hikmet-i Tabîyye, Kimya-yi Uzvi, Tabakat-ül Arz, İlm-i Nebatât, İlm-i Hayvanât, Hüsni Hatt, Boyalı Resim, El sine-i Erbaa (Arapça, Rumca, Bulgarca, Ermenice).

Üçüncü sene (idâdî kısım): Ulûm-u Diniyye, İnşâ ve Belâgat, Usûl-ü Tercüme, Fransızca, Târih-i Umûmî, Coğrafya-i Osmani, Hendese, Cebir, Müsellesât, Usûl-ü Defteri, Hikmet-i Tabîyye, Kimya-yi Madeni, Hüsni Hatt, Resim Taklidi, El sine-i Erbaa (Arapça, Rumca, Bulgarca, Ermenice).

İkinci sene (idâdî kısım): Ulûm-u Diniyye, Usûl-ü İnşâ, Arabî, Fransızca, Târih-i Umumî, Coğrafya-i Umûmî, Hendese, Cebir, Hikmet-i Tabîyye, Kimya-yi Madeni, Hüsni Hatt, Resim Taklidi, El sine-i Erbaa (Arapça, Rumca, Bulgarca, Ermenice).

Birinci sene (idâdî kısım): Ulûm-u Diniyye, Kavâid-i Osmaniye, Arabî, Fârisî, Fransızca, Târih-i Umûmî, Coğrafya-i Umûmî, Hesâb-ı Nazari, Hüsni Hatt, El sine-i Erbaa (Arapça, Rumca, Bulgarca, Ermenice).

1900-1901 yılı cetveline göre ise okulun ders programı şöyledir:¹³

Üçüncü sene (âlî kısım): İlm-i Kelâm ve Tefsîr ve Hadîs, Mecelle-i Ahkâm-ı Adliyye, Fenn-i Servet, Usûl-ü İdare-i Mülkiyye, Usûl-ü Maliye, Ahkâm-ı Evkaf, Hukuk-u Düvel, Usûl-ü Muhakemât-ı Hukukîyye, Usûl-ü Muhakemât-ı Cezâiyye,

13 MMTMC 1316-1317 [1900-1901] s.5-13.

Kitâbet-i Resmîyye, Târih-i Osmanî, Nizâmât-ı Zaptiye, Fransızca, Usûl-ü Tercüme, Elsin-i Erbaa (Arapça, Rumca, Bulgarca, Ermenice), Jimnastik.

İkinci sene (âlî kısım): İlm-i Kelâm ve Tefsîr ve Hadîs, İlm-i Fıkh, Mecelle-i Ahkâm-ı Adliyye, İlm-i Ahlâk, Fenn-i Servet, Usûl-ü İdare-i Mülkiyye, Usûl-ü Maliye, Hukuk-u Düvel, Hukuk-u Ticaret, Hukuk-u Ceza, Kitâbet-i Resmîyye, Fransızca, Usûl-ü Tercüme, Târih-i Osmanî, Elsin-i Erbaa (Arapça, Rumca, Bulgarca, Ermenice), Jimnastik.

Birinci sene (âlî kısım): İlm-i Kelâm ve Tefsîr ve Hadîs, İlm-i Fıkh, Mecelle-i Ahkâm-ı Adliyye, İlm-i Ahlâk, Fenn-i Servet, Usûl-ü İdare-i Mülkiyye, Usûl-ü Maliye, Arazi Kanunu, Hukuk-u Düvel, Târih-i Osmanî, Kitâbet-i Resmîyye, Fransızca, Usûl-ü Tercüme, Elsin-i Erbaa (Arapça, Rumca, Bulgarca, Ermenice), Jimnastik.¹⁴

3) Mezunlar ve Çalışkan Öğrenciler

Ali Çankaya'nın Mülkiye tarihine ilişkin kapsamlı ve önemli bilgiler içeren eserinden mezunların mezuniyet sıralamalarına dair bilgi edinmek (ilgili yıl mezunlarının anılarında bahsedilmemişse) mümkün değildir. Oysa mükafat cetvelleri ilgili yılın son sınıf öğrencilerinin mezuniyet sıralamalarını ve ara sınıflarda her ders için ilk üçe giren öğrencileri belirtmek için düzenlendiğinden bu husustaki en önemli kaynaktır.

1895-1896 cetveline göre *İkmâl-i müddet-i tahsiliyye iderek mektebi- mülkiyye-i şâhânedan şâhâdetnâme ahzına kesb-i istihkak iden efendilerin yani eğitim süresini tamamlayarak Mekteb-i Mülkiye'den diploma almaya hak kazanan öğrencilerin sıralaması* Tablo 1'deki gibidir.

14 İlgili dönemde Fenn-i Servet ve Usulü İdare-i Mülkiyye derslerini Sakızlı Ohannes (Paşa), Tarih-i Osmanî dersini Abdurrahman Şeref Bey okutuyordu. Çankaya, I. Cilt, s.289-313. Mekteb-i Mülkiye'de Beden Eğitimi (Jimnastik) dersinin uygulanmasına dair irade 3 Haziran 1899 tarihlidir. Böylece Türkiye'de sivil yüksek okul olarak ilk defa Mülkiye'de Beden Eğitimi dersi uygulanmıştır. Çankaya, Ali, Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (Mülkiye Şeref Kitabı)-I. Cilt, Mars Matbaası, Ankara, 1968-1969., s.299.

Tablo 1: 1896 Mezunları

1) Hasan Tahsin Efendi	15) Nezir Remzi Efendi
2) Hüseyin Cahid Efendi	16) Ahmed Ferid Efendi
3) Mehmed Cavid Efendi	17) İbrahim İhsan Efendi
4) Bedii Nuri Efendi	18) Ali Osman Efendi
5) Süleyman Kâni Efendi	19) Ahmed Halid Efendi
6) Ahmed Münir Efendi	20) Osman Kemal Efendi
7) Hasan Kazım Efendi	21) Abdullah Nuri Efendi
8) Ali Münif Efendi	22) Hüseyin Hüsnü Efendi
9) Mehmed Seyfeddin Efendi	23) Ahmed Şevki Efendi
10) İbrahim Edhem Efendi	24) Mustafa Hulusi Efendi
11) Mehmed Fethi Efendi	25) Mehmed Rauf Efendi
12) İbrahim Edhem Efendi	26) Mehmed Sadık Efendi
13) Mehmed Emin İrfan Efendi	27) Mahmud Münir Efendi
14) Mahmud Celaledin Efendi	

Kaynak: MMTMC 1311-1312 [1895-1896], s.3.

Okulu 1896'da birincilikle bitiren Hasan Tahsin Efendi ya da Aynizade Hasan Tahsin Mülkiye'nin gelecekteki önemli hocalarından biriydi. Önce idadi ve rüşdiye muallimlikleri ile başlayan çalışma hayatında çeşitli yurt içi ve dışı çeşitli memuriyetlerde bulunmuş, 1909'da Mülkiye ve Hukuk Mektepleri İktisat muallimi olarak görevlendirilmiş, başka görevleriyle birlikte Mülkiye'nin Ankara'ya nakli olan 1936'ya kadar okulda İktisat derslerini sürdürmüştü. 1908'de kurulan Mekteb-i Mülkiye Mezunları İttihat ve Teavün Cemiyeti'nde ve 1918'de Mülkiye'nin yeniden tesisinde görev almıştı. Mülkiye öğrencileri ve mezunları arasında çok sevildiğinden kendisine *baba* lakabı verilmişti. Ağabeyi olan Mehmet Ali Aynî de Mülkiye mezunu olup felsefe ve tasavvuf tarihi müderrisi idi. Okul ikincisi olan Hüseyin Cahid (Yalçın), geç Osmanlı ve erken Cumhuriyet dönemlerinin meşhur gazetecisi ve siyasetçisi idi. Okul üçüncüsü Mehmed Cavid Bey 1908-1910 arasında Mülkiye'de İktisat dersi okutmuş ve 1910 sonrasında İttihat ve Terakki Hükümetlerinde Maliye Nazırlığı yapmıştı. Okul dördüncüsü Bedii Nuri ise II. Meşrutiyet döneminin tanınmış yazarlarından.¹⁵

15 Ali Çankaya, Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (II. Cilt Hal Tercemeleri Kısmı), Örnek Matbaası, Ankara, 1954, s.325-333.

1900-1901 cetvelinin mezuniyet sıralaması ise Tablo 2'deki gibidir.

Tablo 2: 1901 Mezunları

1) İsmail Hakkı Efendi	21) Rüstem Fehmi Efendi
2) Mehmed Esad Efendi	22) Burhaneddin Efendi
3) Abdullah Cemal Efendi	23) Mehmed Esad Efendi
4) Emin Servet Efendi	24) Mehmed Celal Efendi
5) Mehmed Lütü Efendi	25) İbrahim Edhem Efendi
6) Mustafa Kemal Efendi	26) Mehmed Necib Efendi
7) Abdullah Sabri Efendi	27) Mehmed Sadi Efendi
8) Mustafa Sabri Efendi	28) Hasan Rıza Efendi
9) Mustafa Zühdü Efendi	29) Mehmed Nureddin Efendi
10) Mehmed İzzet Efendi	30) Abdülfettah Efendi
11) Mehmed Sami Efendi	31) Mehmed Şekib Efendi
12) Mehmed Fuad Efendi	32) Ahmed Cevdet Efendi
13) Albert Ferid Efendi	33) İsmail Bahri Efendi
14) Ali Faik Efendi	34) Mahmud Ali Efendi
15) Ömer Fevzi Efendi	35) Abdüşşekur Efendi
16) Ahmed Reşad Efendi	36) Süleyman Nazmi Efendi
17) Faik Ali Efendi	37) Ali Cevdet Efendi
18) Emrullah Efendi	38) Ahmed Şerif Efendi
19) Ahmed Nuri Efendi	39) İsmail Adil Efendi
20) Ahmed Midhad Efendi	40) Halil Rıfat Efendi

Kaynak: MMTMC 1316-1317 [1900-1901], s.3.

Not: Çankaya Cilt II (1954) s.452'de 622 okul numarası ile 1901 mezunları arasında gösterilen Hasan İhsan o yılın Tevzi-i Mükafat cetvelinde "mezun olmaya hak kazanan öğrenciler" arasında yer almamaktadır.

Okulu 1901'de 17. sırada bitiren Faik Ali (Ozansoy) sonraları Fecr-i Ati akımının temsilcilerinden bir şair ve edebiyatçı olurken, 36. sırada mezun olan Süleyman Nazmi (Ziya) ise daha sonra Sanayi-i Nefise'de okumuş ve ressam olmuştur.¹⁶

¹⁶ Çankaya, II. Cilt, s.431-453.

4) Mükâfât (Ödül) Sistemi

Okulun bir *mükâfât*¹⁷ sistemi vardı. Bu konuda önemli açıklayıcı bilgiler bir başka yılın [1301 (1885/1886)] tevzi-i mükafat cetvelinde yer almaktadır.

“Derslere devam ve gayret ve mekteb dahilinde hüsn-i hâl ve hareketlerinden dolayı mekteb-i mülkiyye talebesine âferîn ve tahsîn ve imtiyâz namıyla üç nev’ mükâfât verilir. İşbu üç nev’ mükâfât evrâk-ı matbûa olup üzerine şakirdin ismi ve kangı dersten aldığı yazılacak ve âferîn sermubassır¹⁸ tarafından ve tahsîn müdür muavini tarafından bi-l-imzâ verilerek imtiyâz varakası dahi müdür tarafından i’tâ’ olunacaktır. İşbu üç nev’ mükâfâtdan âferîn varakası muallimin ve mubassırın tarafından yevmi-i jurnaline edilen işaret üzerine sa’y ü gayret ve hüsn-i hareket eden şâkirdde verilir. İmtiyâz varakası husûsî ve tahrîrî imtihânlarda birinci çıkanlara ve tahsîn varakası ikinci çıkanlara mahsûsdur. Fakat fevkalâde sa’y ü gayretleri ve hüsn-i hâl ve hareketleri meşhud olan şâkirdâna sûret-i fevkalâdede olarak müdür tarafından imtiyâz ve müdür muavini tarafından tahsîn varakaları i’tâ’ olunabilir. Bir tahsîn varakası dört âferîn makamına ve bir imtiyâz varakası dahi iki tahsîn varakası makamına kaimdir. Sene-i tedrisiye nihâyetinde şâkirdân yedlerinde bulunan mükâfât varakalarını mektebe terk etdikleri halde resm-i tevzi-i mükâfâtda mikdârına göre bedeline kitâb verilir.”¹⁹

Bu izahatın pratikteki uygulaması hakkında ise dönemin Mülkiye öğrencilerinin anıları fikir vermektedir.

“...bizim zamanımızda hususi imtihanlarda en iyi cevap verenlere birinci addedilerek imtiyâz varakası, ikincilere tahsîn, üçüncülere âferîn vermek Mektebin usulündendi.”²⁰ “Her Perşembe günü akşamı Müdür Abdurrahman Şeref Bey son derste gelir, o hafta zarfında talebeye verilen âferînleri, tahsînleri, imtiyâzları, bizzat tevzi ederdi, hususi imtihanlarda birinci, ikinci çıkanlara mazhar oldukları mükafatı verirdi. ‘âferîn’ küçük kırmızı bir varakadan ibaret idi ki derslerini güzelce bilenlere, vazifelerini mükemmelen yapanlara verirdi. Bir ‘tahsîn’ dört, bir ‘imtiyâz’ sekiz âferîn varakasına bedel

17 mükâfât: çalışkan talebeye hocasının verdiği takdir, beğenme kağıdı.

18 mubassır: gözetici, bekleyici, bakıcı; mekteplerde talebenin durumu ile yakından ilgilenen, düzenliği sağlayan kimse. sermubassır: bu görevlilerin başı.

19 MMTMC 1301 [1885-1886], s.6.

20 1888 mezunu Abdullah Hilmi Okyay’ın anılarından, Çankaya, I. Cilt, s.349.

idi. Hususi imtihanlarda birinci çıkanlar 'imtiyaz', ikinci çıkanlar 'tahsin' varakalarını kazanırlardı."²¹

"[Tevzi-i mükâfat merasiminde] müdür-ü sani Recai Bey, ilk önce şehadetname alanların esamisini birer birer gümrâh [gür] bir sesle kıraat ederdi. İsmi okunan her efendi...Müdür Beyden mükafatını alırdı. Şayet ismi böylece üç defadan ziyade zikredilmiş ise her cihetten alkışlara mazhar olurdu. Mesela Recai Efendi: tarih-i umumî, birinci mükâfat, 76 Reşat Efendi, sekiz def'a mezkûr dedi mi, huzzârdan [huzurda bulunanlardan] bir alkış kopardı. Hedâyâ-yı seniyye [yüce hediyeler, padişahın hediyeleri] bir tarafa, mükafat olarak verilen diğer hediyeler ufak tefek kütüb-ü kadimeden ibaret idi. Mesela bana bir kere Solakzade tarihi, bir kere de Peçevi tarihleri verilmişti."²²

Bir önceki paragrafta yer alan "vazifelerini mükemmelen yapanlar" ifadesi, okula devamsızlığı olmayan, derslerden veya davranışlarından dolayı (ahlaken) bir ceza almayanları yani öğrencilik sorumluluklarını yerine getirenleri ifade etmektedir. Böyle öğrencilere mükafat verildiği²³ (Tablo 3) ve derste en yüksek notu (10 numara) alan ilk altı kişinin ise *zıkr-i cemil*'e²⁴ dahil olduğu anlaşılmaktadır.²⁵

Tevzi-i mükâfât cetvellerinde âli ve idadi kısmın her senesinde okutulan bütün dersler için o dersten dereceye giren dörder öğrencinin adı yer almaktadır. Bunlardan biri mükâfât alan yani o dersi birincilikle tamamlayan öğrenci, diğerleri ise ondan sonraki en başarılı üç öğrencidir. 1311-1312 [1895-1896] Tevzi-i Mükâfât Cetveli'nden bazı örnekler şöyledir:

21 Ömrüm, s.36. tahsin: eskiden mekteplerde çalışkan talebeye mükâfat olarak verilen yıldızlı varaka.

22 Ömrüm, s.37. Recai Bey, 1877'de Mekteb-i Mülkiye Fransızca Muallimliği'ne tayin olunmuş, 1881'de Mülkiye müdür muavini olmuş, 1895-1908 arasında da mektep müdürü olarak görev yapmıştır. Çankaya, I. Cilt, s.256, 259.

23 Çankaya, I. Cilt, s.395.

24 zıkr-i cemil: mekteplerde talebeye verilen mükâfât, övgü; bir çeşit takdimname. Belgenin ismi, almaya hak kazananın adının bütün öğrenciler önünde anılması ile ilişkiliydi.

25 Çankaya, I. Cilt, s.397. Tanzimat döneminde Türk eğitimindeki mükafat sistemi uygulamasının Mekteb-i Mülkiye'dekine de kaynak olduğu açıktır.

Yedinci sene (âli kısım) derslerinden

*Usul-ü idare-i mülkiyye*²⁶

1126 Hasan Tahsin Efendi - mükafat (5 defa)

167 Hasan Kazım Efendi - 1 zikr-i cemil (3 defa)

1127 Hüseyin Cahid Efendi - 2 zikr-i cemil (4 defa)

1128 İbrahim Edhem Efendi – 2 zikr-i cemil

*Usul-ü maliye*²⁷

1127 Hüseyin Cahid Efendi – mükafat (5 defa)

1137 Mehmed Cavid Efendi – 1 zikr-i cemil (4 defa)

1126 Hasan Tahsin Efendi – 2 zikr-i cemil (6 defa)

323 Bedii Nuri Efendi – 2 zikr-i cemil (2 defa)

*Fenn-i servet*²⁸

1137 Mehmed Cavid Efendi – mükafat (2 defa)

1127 Hüseyin Cahid Efendi - 1 zikr-i cemil (2 defa)

1126 Hasan Tahsin Efendi – 2 zikr-i cemil (4 defa)

Mehmed Fethi Efendi - 2 zikr-i cemil (2 defa)

Çalışkanlıklarından ve güzel davranışlarından ötürü ödüllendirilen 1316-1317 [1900-1901] dönemi öğrencilerinin listesi ise Tablo 3'te yer almaktadır.

26 Kamu Yönetimi Usulü

27 Maliye Usulü

28 İktisat, Maliye ve İktisat derslerinde en başarılı öğrenciler arasında yer alan Mehmed Cavid (Bey)'in daha sonraları Maliye Nazırlığı görevinde ve Hasan Tahsin (Aynî)'nin Mekteb-i Mülkiye'de İktisat muallimliği görevinde bulunmuş olması kayda değerdir.

Tablo 3: S'ay ü gayret ve hüsn-i hâl ve hareketlerinden dolayı almış oldukları âferîn varakalarına bedel nâil-i mükâfât olan efendiler

Numero	Esami	
	Üçüncü Sene	
15	Mehmed Lütü Efendi	100 aferine bedel iki mükafat 7 defa mezkûr
49	Hasan Rıza Efendi	168 aferine bedel iki mükafat 2 defa mezkûr
54	Emin Servet Efendi	100 aferine bedel iki mükafat 8 defa mezkûr
81	Mustafa Kemal Efendi	105 aferine bedel iki mükafat 4 defa mezkûr
93	Mehmed Necib Efendi	75 aferine bedel bir mükafat
121	Halil Rıfat Efendi	50 aferine bedel bir mükafat
169	İsmail Bahri Efendi	60 aferine bedel bir mükafat
174	Albert Ferid Efendi	170 aferine bedel üç mükafat 8 defa mezkûr
196	İsmail Adil Efendi	60 aferine bedel bir mükafat 2 defa mezkûr
207	Cemal Efendi	65 aferine bedel bir mükafat 9 defa mezkûr
237	Mehmed Esad Efendi	140 aferine bedel iki mükafat 10 defa mezkûr
320	Zühdü Efendi	100 aferine bedel iki mükafat 3 defa mezkûr
388	Ali Faik Efendi	60 aferine bedel bir mükafat 2 defa mezkûr
616	Mehmed İzzet Efendi	100 aferine bedel iki mükafat 11 defa mezkûr
621	Fevzi Efendi	100 aferine bedel iki mükafat 3 defa mezkûr
622	Hasan İhsan Efendi	50 aferine bedel bir mükafat 2 defa mezkûr
623	Esad Efendi	70 aferine bedel bir mükafat
624	Mehmed Sami Efendi	106 aferine bedel iki mükafat 3 defa mezkûr
625	Ahmed Raşid Efendi	60 aferine bedel bir mükafat 2 defa mezkûr
653	Mehmed Fuad Efendi	70 aferine bedel bir mükafat 3 defa mezkûr
	İkinci Sene	
1	Yahya Sezai Efendi	60 aferine bedel bir mükafat 5 defa mezkûr
315	Petraki Efendi	60 aferine bedel bir mükafat 3 defa mezkûr
	Birinci Sene	
9	Mustafa Abdülhalik Efendi	6 aferine bedel bir mükafat 9 defa mezkûr
50	Mehmed Kadri Efendi	120 aferine bedel iki mükafat 13 defa mezkûr
	Sınıf-ı Mahsus	
455	Mehmed Efendi	180 aferine bedel üç mükafat 3 defa mezkûr
456	Sadullah Efendi	235 aferine bedel dört mükafat 14 defa mezkûr
457	Mahmud Celaleddin Efendi	232 aferine bedel dört mükafat 5 defa mezkûr
458	Ali Efendi	180 aferine bedel üç mükafat 5 defa mezkûr
459	Abdülkadir Efendi	292 aferine bedel beş mükafat 14 defa mezkûr
460	Hasan Hayri Efendi	210 aferine bedel üç mükafat 3 defa mezkûr
461	Abdurrahman Efendi	178 aferine bedel üç mükafat 3 defa mezkûr
462	Mehmed Ragıb Efendi	125 aferine bedel iki mükafat 2 defa mezkûr

Kaynak: MMTMC 1316-1317 [1900-1901] s.17-19.

5) Aşiret Mektebi'nden Gelenler

İmparatorluğun çözülme belirtilerinin hızlandığı 1878 sonrasında II. Abdülhamit, özellikle Arap eyaletlerindeki aleyhte propagandaları önlemek ve aşiretlerin yoğun ve hakim olduğu bölgeleri koruyabilmek maksadı ile bu aşiretlerin reislerinin ve önde gelenlerinin çocuklarını Osmanlı kültürüyle yetiştirmeyi hedefleyen bir proje tasarladı. Osmanlı Birliği'ni (İttihâd-ı Osmâniyye) sağlayabilmek için devlete, saltanata ve hilafet makamına bağlı geleceğin aşiret liderlerini yetiştirmeyi umuyordu. Bu amaçla Arap (ve daha sonra Doğu ve Güneydoğu Anadolu) vilayetlerinin aşiret reislerinin ve önde gelenlerinin çocukları için İstanbul'da "Aşiret Mektebi" (Mekteb-i Aşâir) adında 1892'de başlangıçta iki yıllık olup daha sonra eğitim süresi dört yıla çıkarılan bir okul açıldı. Aşiret mektebi bir orta öğretim kurumu niteliğinde olup yüksek kısmı yoktu. Okuldan mezun olanlar vilayetlerine öğretmen, subay, kaymakam ve diğer memuriyetlerde bulunmak üzere gönderilecekti. Okuldan mezun olanların eğitim seviyeleri Mekteb-i Mülkiye'ye devam etmelerine imkan verecek düzeyde olmadığından Aşiret Mektebini bitirip kaymakam olacaklar için (yüksek kısım yerine geçmek üzere) Mekteb-i Mülkiye bünyesinde (Mülkiye Mektebi müdüriyetinin yönetimi ve kontrolü altında) 1897'de bir sene müddetli bir özel sınıf (Sınıf-ı Mahsûs) açıldı. Sınıf ilk mezunlarını da o yıl vermiş görünmektedir.²⁹ Aşiret Mektebi'nin ilk müdürü o sırada Mekteb-i Mülkiye müdür muavini (ve daha sonra müdürü olacak olan) olan Hacı Recai Efendi idi. Aşiret Mektebi'nin 1907'de kapatıldığı, Mülkiye'deki Sınıf-ı Mahsus'un ise son mezunlarını 1903'te verdiği anlaşılmaktadır.³⁰

1900-1901 yılında özel sınıfın ders programı aşağıdaki gibiydi ve bu bir yıllık eğitim kaymakam olmak isteyenler için uygulanıyordu:

Sınıf-ı Mahsus (aşiret mektebinden gelenler): Ulûm-u Diniyye, Mecelle-i Ahkâm-ı Adliye, Arabî, Fârisî, Kitâbet-i Resmîye ve Kavâid-i Osmaniye, İlm-i Ahlâk, Kavânin, Fenn-i Servet, Usûl-ü İdare-i Mülkiye, Hüsn-i Hatt, Jimnastik.³¹

Sözkonusu cetvele göre "aşiret mektebi şâkirdânından olub mekteb-i mülkiyye-i şâhânenin sınıf-ı mahsûsunda ikmâl-i müddet-i tahsiliyye iderek sınıf-ı mahsûs şahâdetnâmesini ahza kesb-i istihkak iden efendiler" şunlardı:³²

29 Çankaya, I. Cilt, s.79; II. Cilt, s.353.

30 Çankaya, II. Cilt, s.507-510. Aşiret Mektebi hakkında bilgi için bkz. A. Akpınar.- E.L. Rogan, Aşiret, Mektep, Devlet, Aram Yayıncılık, İstanbul, 2001; Bayram Kodaman, Sultan II. Abdülhamid'in Doğu Anadolu Politikası, Orkun Yayınevi, İstanbul içinde s.97-119; Osman Ergin, Türkiye Maarif Tarihi, Cilt 3, İstanbul, 1941 içinde s.973-985.

31 MMTMC 1316-1317 [1900-1901], s.15-16. Bu program içinde Çankaya, I. Cilt s.79'da ve s.327'de sayılmayan Jimnastik dersi de bulunmaktadır.

32 MMTMC 1316-1317 [1900-1901], s.14. 1317 (1901) senesinde Sınıf-ı Mahsus'tan mezun olan öğrenciler hakkında Çankaya II. Cilt, s.457-8'de bilgi bulunmaktadır. Ancak Çankaya'daki öğrencilerin isimleri ve okul numaraları ile 1316-1317 yılı Tevzi-i Mükafat cetvelindeki isimler ve numaralar arasında uyumsuzluklar bulunmaktadır.

1) Sadullah Efendi, 2) Abdülkadir Efendi, 3) Mahmud Celal Efendi, 4) Ali Efendi, 5) Mehmed Ragıb Efendi, 6) Hasan Hayri Efendi, 7) Mehmed Efendi, 8) Abdurrahman Efendi. Sadullah Efendi sınıf-ı mahsûs'u "fevkalâde mükâfât" ile bitirmişti.

III. Sonuç Yerine

Tevzi-i Mükâfât Cetvelleri Mülkiye tarihinin gölgede kalmış bazı noktaları hakkında açıklama sunan önemli belgelerdir ve bugüne kadar inceleme konusu olmamıştır. Kaç defa ve kaçar adet basıldığını şu an için bilmediğimiz ancak nadir olduğu kesin olan bu cetvellerin ve benzeri belgelerin kurumun tarihinin yazılmasında katkıları fevkalade büyüktür. Elinde okulun özellikle Osmanlı ve erken cumhuriyet dönemine ilişkin belgeleri bulunanların mümkünse en azından belgelerin fotokopilerini Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne ulaştırmalarının kurum tarihinin erken dönemlerinin daha kesin olarak inşasında son derece gerekli olduğunu bu vesile ile belirtmek gerekir.

Kaynakça:

Ali Kemal, Ömrüm (Yay. hazırlayan: Zeki Kunalp), İsis Yayıncılık, İstanbul, 1985.

Akpınar, Alişan ve Rogan Eugene L., Aşiret Mektep Devlet, Aram Yayıncılık, İstanbul, 2001.

Çankaya, Ali, Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (I. Cilt Tarihçe), Örnek Matbaası, Ankara, 1954.

Çankaya, Ali, Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (II. Cilt Hal Tercemeleri Kısmı), Örnek Matbaası, Ankara, 1954.

Çankaya, Ali, Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (Mülkiye Şeref Kitabı)-I. Cilt, Mars Matbaası, Ankara, 1968-1969.

Kodaman, Bayram, Sultan II. Abdülhamid'in Doğu Anadolu Politikası, Orkun Yayınevi, İstanbul, 1983.

Ergin, Osman, Türkiye Maarif Tarihi Cilt 3, İstanbul, 1941.

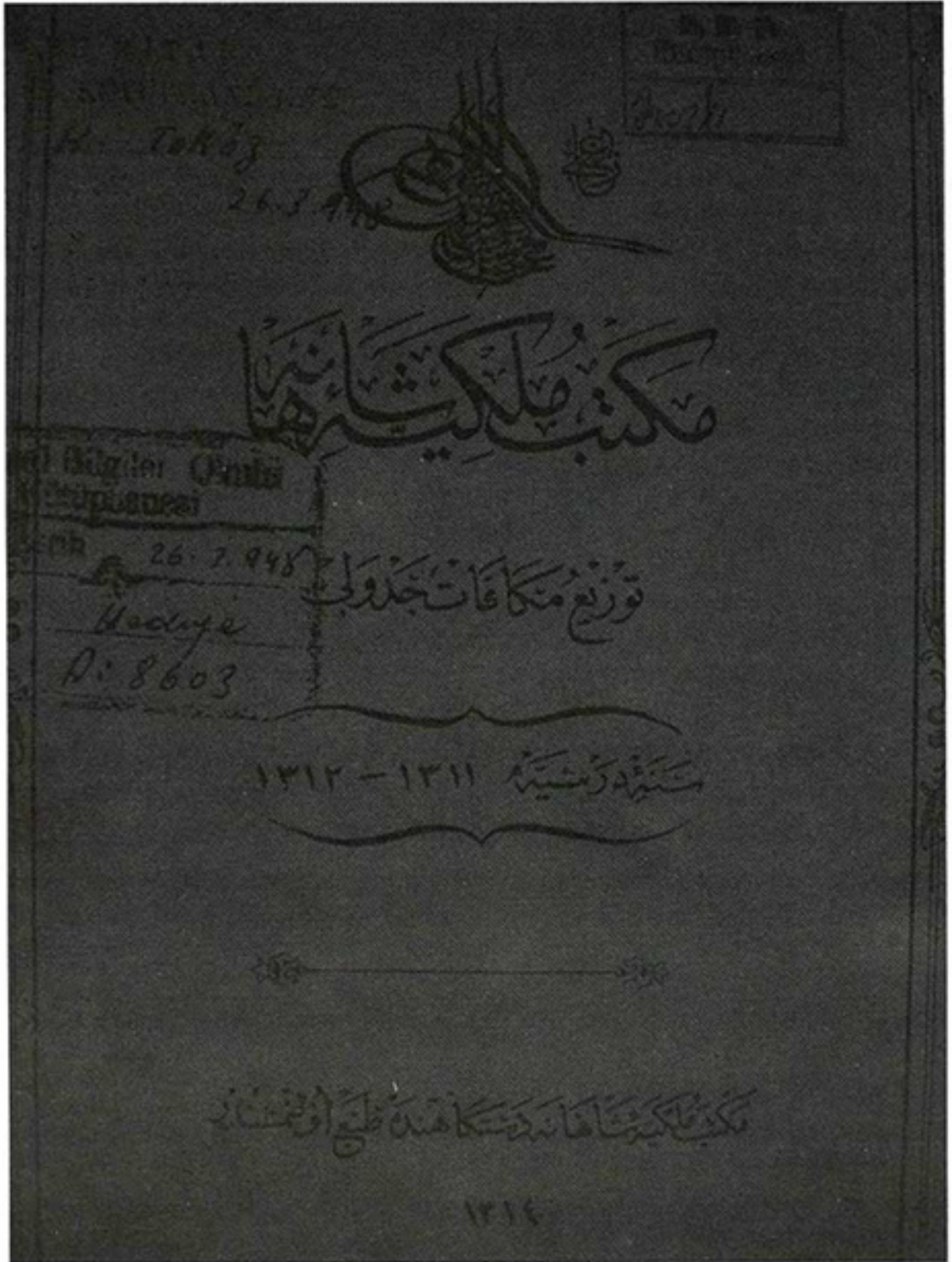
Mekteb-i Mülkiyye-i Şâhâne tevzi-i mükâfât cetveli 1301, Mekteb-i Mülkiyye-i Şâhâne destgâhında tab olunmuştur, 1301.

Mekteb-i Mülkiyye-i Şâhâne tevzi-i mükâfât cetveli, sene-i dersiyeye 1311-1312, Mekteb-i Mülkiyye-i Şâhâne destgâhında tab olunmuştur, 1314.

Mekteb-i Mülkiyye-i Şâhâne tevzi-i mükâfât cetveli, sene-i dersiyeye 1316-1317, Dar-ül Hilafetül Aliyye [İstanbul]: Matbaa-i Amire, 1317.

Yavuziyiğit, M.Hikmet, Mülkiye Tarihi (1859-1999), Mülkiyeliler Birliği Yayını, Ankara, 1999.

Ek 1: 1311-1312 Senesi Tevzi-i Mükâfât Cetveli'nin İç Kapağı

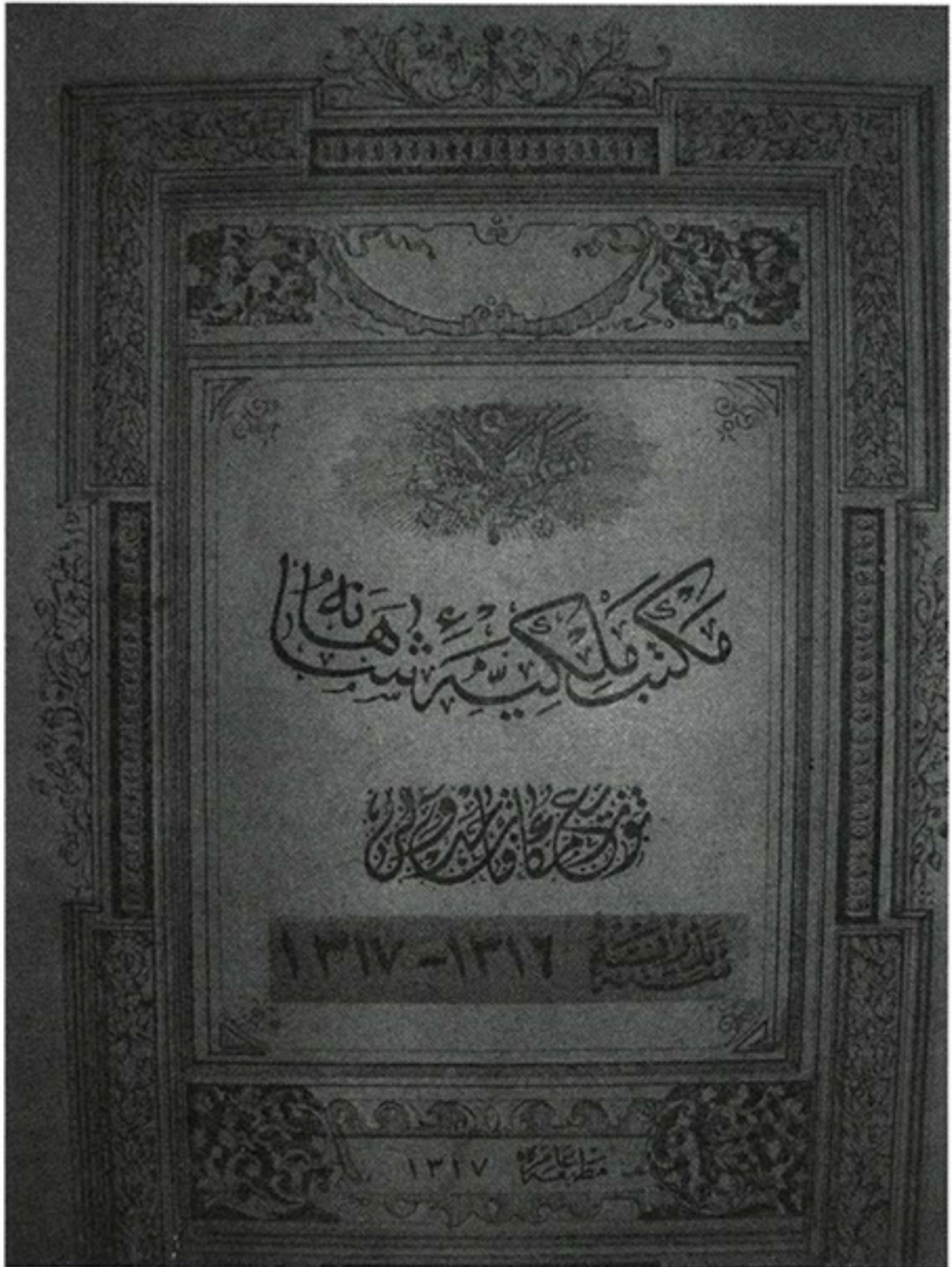

Ek 2: 1311-1312 Senesi Mekteb-i Mülkiye Mezunları

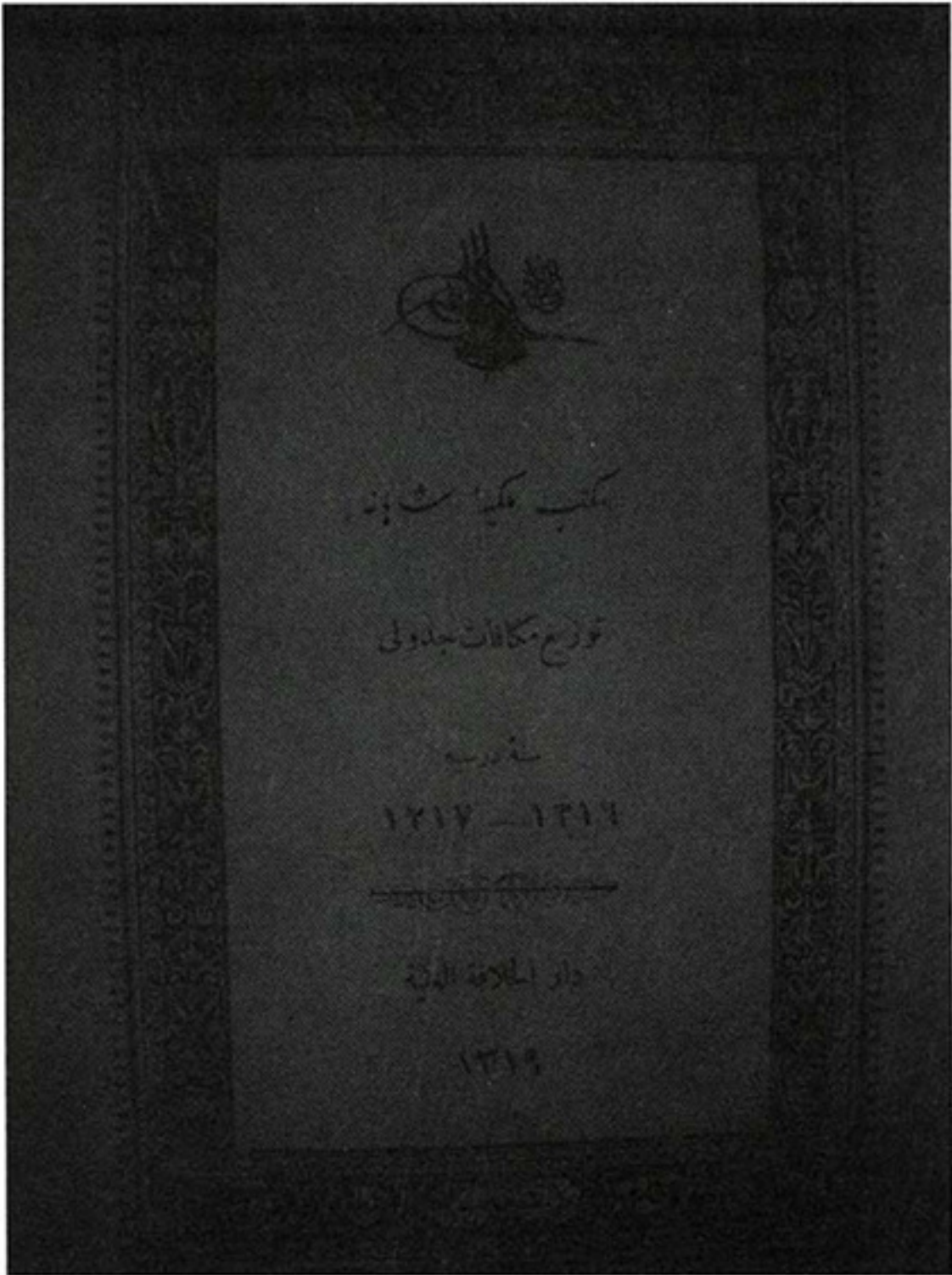
كمال اؤدیت تحصیلین ایدک مکتب مملکت
 شاهانه کون شهنشاهاننا خدین کتب
 استحقاق ایدن اقدار

درجات	نومرو	اسمانی	درجات	نومرو	اسمانی
۱۵	۹۹	نوروزی شکر	۱	۱۱۶۹	محمد علی افندی
۱۶	۱۰۰	محمد فرید	۲	۱۱۷۰	محمد جمال
۱۷	۱۰۱	ابراهیم احسان	۳	۱۱۷۱	محمد جبار
۱۸	۱۰۲	علی عثمان	۴	۱۱۷۲	محمد نور
۱۹	۱۰۳	محمد جمال	۵	۱۱۷۳	سلطان کاف
۲۰	۹۷	محمد کمال	۶	۱۱۷۴	محمد رشید
۲۱	۱۰۴	محمد انور	۷	۱۱۷۵	محمد کالم
۲۲	۱۰۵	محمد جمعی	۸	۱۱۷۶	محمد سید
۲۳	۱۰۶	محمد سرف	۹	۱۱۷۷	محمد سید
۲۴	۱۰۷	محمد سلطان	۱۰	۱۱۷۸	محمد سید
۲۵	۱۰۸	محمد رشید	۱۱	۱۱۷۹	محمد سید
۲۶	۱۰۹	محمد صادق	۱۲	۱۱۸۰	محمد سید
۲۷	۱۱۰	محمد سید	۱۳	۱۱۸۱	محمد سید
			۱۴	۱۱۸۲	محمد سید
			۱۵	۱۱۸۳	محمد سید

Ek 3: 1316-1317 Senesi Tevzi-i Mükâfât Cetveli'nin Dış Kapağı

Ek 4: 1316-1317 Senesi Tevzi-i Mükâfât Cetveli'nin İç Kapağı

اکمال مدت تحصیلہ ابدہ رک مکتبہ ملکیہ
شاہانہ درہ شہادنامہ افتدینہ کسب
استحقاقہ ابدہ افتدینہ

درجات	اسامی	نومرو	درجات	اسامی	نومرو
۱۰	افتدی	۶۱۶	۱	اسماعیل حقی	۷
۱۱	»	۶۲۴	۲	محمد اسعد	۲۳۷
۱۲	»	۶۵۳	۳	عبدالله جمال	۲۰۷
۱۳	»	۱۷۴	۴	امین ثروت	۵۴
۱۴	»	۳۸۸	۵	محمد لطفی	۱۵
۱۵	»	۶۲۱	۶	مصطفی کمال	۸۱
۱۶	»	۶۲۵	۷	عبدالله صبری	۳۵۹
۱۷	»	۳۹	۸	مصطفی صبری	۱۷۷
۱۸	»	۱۴۲	۹	مصطفی زہدی	۳۲۰

Ek 6: 1316-1317 Senesi Sınıf-ı Mahsus Derslerinden Bazıları ve Başarılı Öğrenciler

سنة مخصوص	
اسم	رقم
فارسی	توق العاده مکافات
۱۰۹ عبد القادر القادی مکافات ۱۰۹	۱۰۹ عبد القادی
۱۰۶ سعادت ۱۰۶	
کتابت رسیده وقواعد شریعه	علوم دینیہ
۱۰۹ عبد القادر القادی مکافات ۱۰۹	۱۰۹ سعادت القادی مکافات
۱۰۶ سعادت ۱۰۶	۱۰۶ سعادت ۱۰۶
علم اخلاق	عجلاء احکام عدلیہ
۱۰۹ سعادت القادی مکافات ۱۰۹	۱۰۹ سعادت القادی مکافات ۱۰۹
۱۰۶ سعادت ۱۰۶	۱۰۶ سعادت ۱۰۶
قوانین	سری
۱۰۹ سعادت القادی مکافات ۱۰۹	۱۰۹ سعادت القادی مکافات ۱۰۹
۱۰۶ سعادت ۱۰۶	۱۰۶ سعادت ۱۰۶

Ek 7: 1316-1317 senesinde çalışkanlıklarından ve güzel davranışlarından ötürü ödüllendirilen üçüncü sene (son sınıf) öğrencileri

مندی رفیرت و حسن حال و حسن کنلرینه
طوبی المثن اولدقندی آفرینه ورقلرینه
بدل نائل مقامات اولاره افتدیله

۱۳۱۷ سنه

نومبر	اسمی	افتدی	آفرینه	بدل	ایکی	مکافات	دفعه	مذکور
۱۵	محمد لطفی	۱۰۰	آفرینه	بدل	ایکی	مکافات	۷	دفعه مذکور
۴۹	حسن رضا	۱۶۸	آفرینه	بدل	ایکی	مکافات	۲	دفعه مذکور
۵۱	امین ثروت	۱۰۰	آفرینه	بدل	ایکی	مکافات	۸	دفعه مذکور
۸۱	مصطفی کمال	۱۰۵	آفرینه	بدل	ایکی	مکافات	۴	دفعه مذکور
۹۳	محمد نجیب	۷۵	آفرینه	بدل	ایکی	مکافات		
۱۲۱	خلیل رفعت	۵۰	آفرینه	بدل	ایکی	مکافات		
۱۶۶	اسماعیل بحری	۶۰	آفرینه	بدل	ایکی	مکافات		
۱۷۴	آلبرت فرید	۱۷۰	آفرینه	بدل	ایکی	مکافات	۸	دفعه مذکور
۱۹۶	اسماعیل عادل	۶۰	آفرینه	بدل	ایکی	مکافات	۲	دفعه مذکور
۲۰۷	جمال	۶۴	آفرینه	بدل	ایکی	مکافات	۹	دفعه مذکور